

РЕЦЕНЗИЯ

от д-р Юлиана Младенова Матеева,

заемаща академична длъжност „доцент“ във Варненския свободен университет „Черноризец Храбър“,

относно дисертационен труд на тема:

„Наказателноправни проблеми на обезпечението на безопасността на института на тайната”, разработена от Гулмира Батирбековна Есимханова, докторант на самостоятелна подготовка по докторска програма „Наказателно право“ към катедра „Правни науки“ в Юридическия факултет на Варненския свободен университет „Черноризец Храбър“

Със заповед № 277/13.04.2021 г. на Ректора на Варненския свободен университет „Черноризец Храбър“ съм назначена за член на научно жури във връзка със защитата на Гулмира Батирбековна Есимханова.

Гулмира Есимханова е родена през 1982 г. в Павлодар. Завършва Казахския държавен женски педагогически институт през 2007 г. с образователната и квалификационна степен „бакалавър“ и квалификация „Учител по история и география“. След това завършва Павлодарския държавен университет с ОКС „бакалавър“ по Право и квалификация „юрис“. Между 2011 и 2013 г. учи в Централно-казахстанския университет в Караганда и придобива степен „магистър“ по правни науки. От 2019 г. е докторант на самостоятелна подготовка във Варненския свободен университет „Черноризец Храбър“, докторска програма „Наказателно право“. От 2007 до 2020 г. тя работи в Учебен център към Министерство на вътрешните работи на Република Казахстан в Павлодар.

В проекта за дисертационен труд, представен от Гулмира Есимханова, е изследван актуален и важен за наказателното право въпрос:

защитата на тайната. В нашата наказателноправна теория липсва подобен мащабен монографичен труд, макар да са изследвани някои видове правно защитена информация. Правната закрила на тайната е сериозна теоретична провокация и изборът на такава тема заслужава висока оценка, тъй като – както го определя докторантът – институтът е междуетраслов. Изследвано е както актуалното казахстанско законодателство, така и редица чужди наказателноправни разрешения.

Трудът е в обем от 276 страници, от които: 252 страници – основен текста и списък с използвана литература - 25 страници или 243 заглавия на руски, английски и немски език.

Първа глава проследява общо теоретичните основи на института на тайната – нейните характеристики, класификация и имплементирането на международните стандарти в областта на наказателноправната защита на тайната в стремежа за хармонизирането на казахстанското законодателство с тях.

Втора глава изследва отделните видове тайна, съответстващи на трите параграфа, на които е подразделена: професионална тайна, търговска и служебна тайна, държавна тайна.

Трета глава е посветена на наказателноправната характеристика на престъпленията, посягащи на отделните видове тайна.

Представеното изследване е всеобхватно и задълбочено. Използваният е стил е научен, а с терминологията се борави свободно. Направените предложения *de lege ferenda*, обосновани след съпоставката с чуждестранни законодателства и постиженията на доктрината, звучат аргументирано и научно състоятелно. Съобразяването им от казахстанския законодател би допринесло за усъвършенстване на правната уредба.

Някои от по-съществените приносни моменти с важно теоретично или практико-приложно значение са:

1. Предложена е дефиниция на понятието тайна и са изведени нейните същностни характеристики.

2. Направена е класификация на видовете тайни с оглед характера на защитената информация: частна тайна, държавна тайна, тайна на ЮЛ и тайна от смесен характер.

3. В ретроспективен план е проследен процесът на нормативно закрепване на наказателноправната закрила на тайната в казахстанското законодателство.

4. На база сравнителноправното изследване, наказателните кодекси са обособени в две групи – такива, в които институтът на тайната е регламентиран изключително в наказателното законодателство и такива, в които се съдържат бланкетни норми, конкретизиращи особеностите на наказателната отговорност за посегателство върху тайна, предмет на уреждане в специален закон. Изследван е и въпросът за наименованието, под което се крие същото понятие в различните наказателни закони – тайна, секрет и информация.

5. Направено е предложение *de lege ferenda* по отношение наказателноправната защита на държавната тайна – за промяна наименованието на чл. 175 на „държавна измяна“, промяна изпълнителното деяние на престъплението (вместо откриване - издаване на държавна тайна) и отпадане състава на чл. 176 НК на РК. Предложено е предвиждането на състав, аналогичен на чл. 105 от НК на РБ, който субсидиарно предвижда наказателна отговорност за поставянето в услуга на чужда държава или на чужда организация, за да ѝ служи като шпионин.

6. Предлага се приемане на специални закони за търговската и за служебната тайна. Анализирани са причините за високата латентност, що се отнася до посегателствата срещу търговската тайна, доколкото в случаите на нейното накърняване, е въпрос за защита авторитета на търговския субект, случаят да не бъде отнесен до компетентните правораздавателни органи за реализация на наказателна отговорност.

7. Идентифицира се пропускът на казахстанския законодател да предвиди наказателноправна защита на служебната тайна и се прави предложение за нов състав – незаконно получаване, разгласяване и използване на сведения, съставляващи служебна тайна.

8. Предлага се законодателят да изостави подхода на обединяване защитата на няколко разнопосочни обекта в един текст и закрилата на търговската, банковата, данъчната и колекторската тайна бъдат регламентирани в различни текстове.

9. Обосновава се предложението за изменение на чл. 147 от НК на РК, с което да бъдат предвидени още две форми на изпълнителното деяние: незаконно използване или пазене на сведения за личния живот на друго лице, представляващи лична или семейна тайна.

10. Предложено е разширяване обхвата на наказателноправна закрила тайната на кореспонденцията, която да се разпростре и върху тази на юридическите лица.

11. Във връзка със състава на посегателство срещу тайната на осиновяването, се предлага промяна наименованието на престъплението (чл. 138) и отпадане на съставомерния мотив.

12. Предлага се унифициране терминологията по отношение лекарската тайна и предвиждане наказателна отговорност за нарушаване на адвокатската тайна.

Познавам Гулмира Есимханова като докторант в катедра „Правни науки“ и мога да изразя единствено положителни впечатления от цялостното ѝ представяне - както в процедурата по зачисляването, така и при полагането на кандидатските минимума, в комисиите по които участвах.

Авторефератът на руски коректно отразява основните постановки, залегнали в дисертационния труд. По темата на дисертацията са направени впечатляващ брой публикации - девет. Това осигурява гаранции за огласяване на резултатите от научното изследване. Позволява и да се направи категоричен извод за съответствие на научната продукция на докторанта с минималните национални изисквания за присъждане на образователна и научна степен „доктор“.

Могат да бъдат отправени известни претенции към качеството на българския превод на автореферата. Бих препоръчала дисертацията да бъде публикувана.

Дисертационният труд напълно удовлетворява изискванията на чл. 6, ал. 3 от ЗРАСРБ, съдържа научни и научно-приложни резултати, представляващи оригинален принос в науката, и доказва, че кандидатът притежава задълбочени теоретични знания в областта на наказателното право и способност за разработване на самостоятелни научни изследвания.

Всичко посочено позволява да се обобща, че несъмнените качества на представения за рецензиране труд заслужават много висока оценка. По тази причина, ще гласувам „положително“ за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по Наказателно право на Гулмира Батирбековна Есимханова, докторант на самостоятелна подготовка по професионално направление 3.6. Право, докторска програма Наказателно право към

Катедра „Правни науки“ на Варненския свободен университет
„Черноризец Храбър“.

21. 04. 2021г.

Варна

/доц. д-р Юлиана Матеева/